

# [autismebladet]

LANDSFORENINGEN AUTISME  
MEDLEMSBLAD NUMMER 2 - 2014

## TEMA: STRESS

**Vi udskiller alle sammen adrenalin, når vi skal præstere. Kroppen gør parat til kamp eller flugt eller bare til, at vi skal være skarpere og mere opmærksomme. Problemerne opstår, når vi ikke får adrenalinen brændt af igen, inden det næste adrenalin-rush kommer.**

**... læs mere om autisme og stress inde i bladet**



# Den Nationale Autismekonference **SIKON 2014**

Odense den 19. – 20. maj 2014  
Radisson Blu H.C. Andersen Hotel

Før var det godt, og nu bliver det endnu bedre.  
Vi vil ikke bare følge med, vi vil vise vejen.

SIKON konferencen er et årligt højdepunkt for alle, der interesserer sig for autisme.

Sideløbende med selve konferencen kan du vælge imellem et bredt udbud af temagrupper og workshops. Temagrupper er en række valgfrie emner med oplæg af 1,5 times varighed. Workshops er oplæg af 25 min. varighed.

Som noget nyt tilbyder vi **"WakeUp"** workshops tirsdag morgen; de finder sted fra kl. 8.00-9.00.

**Har du lyst til at deltage, skal du tilmelde dig via [www.sikon.dk](http://www.sikon.dk)**



Landsforeningen Autismes Kurser og Konferencer

## **RETTELSE TIL KURSUSKATALOG 2014**

I den trykte version af kataloget har der indsneget sig en forkert dato. Det drejer sig om kurset: **AUTISME OG SEKSUALITET**. Kurset afholdes den 27. – 28. marts 2014 ikke i september som der står i kataloget. Der er stadig ledige pladser.

Tilmelding på [www.sikon.dk](http://www.sikon.dk)

# Indhold

## LEDER

Myndighederne respekterer  
ikke længere diagnoser ..... side 4

Stress og autisme..... side 6

Mindre stressede  
forældre og personale..... side 10

Sommerferie  
for enlige forsørgere ..... side 12

Løb for vores fælles sag..... side 14

Lej et sommerhus på Langeland..... side 15

Kredsens forårsaktiviteter ..... side 16

Mit bedste tips..... side 22

Børn med autisme og  
sproglige vanskeligheder ..... bagsiden



*Hendes Kongelige Højhed  
Prinsesse Marie er protektor  
for Landsforeningen Autisme.*

## MEDLEMSBLAD NR. 2

Medlemsbladet udgives af  
Landsforeningen Autisme.

### Ansvarshavende redaktør:

Heidi Thamestrup,  
formand@autismeforening.dk

### Redaktionsudvalg:

Jette Bennetzen, Heidi Thamestrup,  
Vibeke Jensen og Annette Lund Dreyer

**Layout:** Grønagers Grafisk Produktion

**Tryk:** Grønagers Grafisk Produktion

**Oplag:** 7.750 stk.

**ISSN:** 2245-3423

Indlæg, kommentarer, bidrag mv. bedes  
sendt til [redaktion@autismeforening.dk](mailto:redaktion@autismeforening.dk)  
Bladet sendes gratis til Landsforeningen  
Autismes medlemmer.

## DEADLINES

Nr. 3-2014 udkommer i uge 13

**Deadline for bidrag er den 25. feb. 2014**

Nr. 4-2014 udkommer i uge 18

**Deadline for bidrag er den 1. april 2014**

Nr. 5-2014 udkommer i uge 21

**Deadline for bidrag er den 29. april 2014**

Nr. 6-2014 udkommer i uge 26

**Deadline for bidrag er den 27. maj 2014**

Nr. 7-2014 udkommer i uge 37

**Deadline for bidrag er den 12. august 2014**

Nr. 8-2014 udkommer i uge 43

**Deadline for bidrag er den 23. sept. 2014**

SIKON PROGRAMMET FOR 2015  
UDKOMMER I UGE 48

Nr. 9-2014 udkommer i uge 50

**Deadline for bidrag er den 12. nov. 2014**

# Myndigheder respekterer ikke længere diagnoser

I ÅRTIER HAR EN PSYKISK DIAGNOSE, DER ER UDSTEDT AF LÆGER I HVIDE KITLER, VÆRET ET GYLDIGT BEVIS PÅ, AT MAN HAR BRUG FOR HJÆLP.

Og i årtier har vi i Danmark klappet hinanden på skuldrene over at have opbygget et samfund, der tænker i social ansvarlighed og fællesskab.

Men sådan er Danmark ikke længere skruet sammen. I hvert fald ikke, når det gælder hjælp til mennesker med autisme.

Tværtimod ser Landsforeningen Autisme nu flere eksempler på, at kommuner – og senest nu også Ankestyrelsen – ligefrem er begyndt at underkende autisme som en varig lidelse og et handicap. Dermed underkender man også WHO's diagnosekriterier i ICD 10 og USA's DSM5, som begge er internationalt anerkendte diagnose-systemer. Det er ikke bare vanvid, det er uanstændigt.

Vi har længe vidst, at nogle kommuners kreativitet er stor, når det gælder om at finde veje til at spare penge. Men at Ankestyrelsen nu heller ikke kan se klart længere, er dybt problematisk og foruroligende.

Jeg har i den senere tid modtaget en række henvendelser fra forældre, som har fået afslag på forskellige anmodninger om hjælp med det argument, at deres barns

diagnosticerede autisme ikke regnes for et handicap og derfor heller ikke hører under kommunens handicapafdeling. Familierne flyttes i stedet til kommunernes familieafdelinger, og på den baggrund afviser man så at lade børnene med autisme høre under målgruppen for §41 og §42 (merudgifter og tabt arbejdsfortjeneste).

Samtidig med denne udvikling ser vi nu også flere eksempler på, at kommuner giver forældrene skylden, når deres børn med autisme ikke tør komme i skole. Børnene vil typisk ikke i skole, fordi de er for stressede og angste i et inklusionstilbud, der er slået fejl. Men i kommunerne ser man ikke dette som forklaring på børnenes skoleangst. Man forklarer det med, at forældrene ikke formår at løfte opgaven og motivere børnene til at hanke op i skoletasken og komme afsted. Man ser helt bort fra, at det kan være barnets autisme og et dårligt matchet skoletilbud, der er den grundlæggende forklaring på problemerne.

For nylig blev kommunerne bakket op af KL i denne tendens. Og ikke nok med det. KL satte trumf på ved også at gøre forældrene ansvarlige for børnenes udfordringer.

*Leder af Heidi Thamestrup, formand for Landsforeningen Autisme*

---

Således blev Jane Findahl, formand for KL's Børne- og Kulturudvalg, citeret i Berlingske for følgende: "Det er egentlig ikke så underligt, at Autismeforeningen oplever, at der iværksættes flere undersøgelser af forældrene. Frem for at finde 'fejl' hos børnene ser man i højere grad på børnenes omgivelser og relationer og prøver at få disse forhold til at fungere optimalt, så børnene trives og udvikler sig".

Dén lader vi stå et øjeblik..

Ikke alene mener KL altså, at det er forældrenes ansvar, at deres børn ikke tør møde op i skole. Det er også forældrenes skyld, at de overhovedet har en diagnose. Med et fingerknips skruer KL dermed tiden 50 år tilbage til dengang, psykoanalytikere gav mødrene skylden for deres børns autisme, fordi man mente, at kvinderne var 'kolde' - 'køleskabsmødrene kaldte man dem'. I dag ved man, at autisme er en alvorlig neurologisk betinget udviklingsforstyrrelse, som er medfødt. Det er uværdigt og uansvarligt, når KL nu forsøger at give offentligheden et helt andet og direkte løgnagtigt billede.

Det nytter bare ikke at være optændt af harme og vrede hele tiden. Vi må både som forening, forældre, fagfolk – og ikke mindst mennesker med autisme – stå sammen om

at finde konstruktive løsninger og muligheder for dialog. Hvis ikke, bliver alle tabere. Ikke alene alle os, der har autisme inde på livet. Men hele det danske samfund. For hvem har glæde af at afvikle velfærdsstaten på så uværdig en måde? Og hvem har glæde af de alvorlige konsekvenser, det får, hvis vores børn og unge med autisme ikke får den nødvendige støtte og stimulering gennem deres opvækst? Det har ingen. Heller ikke de kommuner, som tror de kan spare penge. På sigt bliver det dyrt, både menneskeligt og økonomisk.

  
Heidi Thamestrup





”

Du kan ikke sige, at alle mennesker med autisme er mere stressede end andre, for nogle får jo heldigvis hjælp til at leve et liv, hvor de ikke hele tiden bliver presset. Samtidig findes der også mennesker uden autisme, som meget ofte er stressede...

*Bo Hejlskov Elvén*



# Stress og autisme

MENNESKER MED AUTISME ER SÆRLIGT SÅRBARE OVER FOR STRESSPÅVIRKNINGER. MØD PSYKOLOG BO HEJLSKOV ELVÉN, DER ARBEJDER PÅ AT MINDSKE PRESSET FRA OMGIVELSERNE OG GIVE DEN ENKELTE REDSKABER TIL AT SIGE TIL OG FRA.



Af journalist Merete Rømer Engel

Vi udskiller alle sammen adrenalin, når vi skal præstere. Det kan være i forbindelse med en jobsamtale, en badmintonkamp, eller hvis vi føler os truet. Kroppen gør parat til kamp eller flugt eller bare til, at vi skal være skarpere og mere opmærksomme, end vi var lige før. Adrenalin er med til at få os op af sengen om morgenen og i det hele taget til at præstere, så der er ikke noget galt med den som sådan. Problemerne opstår, når vi ikke får adrenalin brændt af igen, inden det næste adrenalinrush kommer. Og problemet med for meget adrenalin i kroppen og især for meget kortisol, som er den virkelige skurk blandt stresshormonerne, opstår oftere for mennesker med autisme.

– Du kan ikke sige, at alle mennesker med autisme er mere stressede end andre, for nogle får jo heldigvis hjælp til at leve et liv, hvor de ikke hele tiden bliver presset. Samtidig findes der også mennesker uden autisme, som meget ofte er stressede. Men som gruppe betragtet lever mennesker med autisme med et højere niveau af adrenalin og kortisol, forklarer psykolog Bo Hejlskov Elvén.

For høje niveauer af hormonerne adrenalin og især kortisol har udover alle de psykologiske følger af stress i form af tab af kontrol og overblik en lang række fysiske virkninger på sigt. Immunforsvaret svækkes, blodtrykket øges, indholdet af sukker i blodet stiger osv. Ligesom det på den lange bane kan udløse en depression eller en psykose alt efter, hvad man genetisk er disponeret for.

## Økonomi i at mindske stress

Psykolog Bo Hejlskov Elvén er bosat i Sverige og arbejder i både Danmark og Sverige. Han er en stor kapacitet inden for udvikling af metoder og udbredelse af viden omkring, hvordan vi mindsker angsten og stressen hos mennesker med autisme og andre udviklingsforstyrrelser. Allervigtigst for at højne deres livskvalitet, give dem bedre muligheder for at koncentrere sig og indlære, bedre muligheder for at begå sig i sociale sammenhænge og i det hele taget opleve, at de i højere grad har kontrol over deres eget liv, hvilket vi jo alle sammen har det bedst med. Endelig betyder en mindskelse af angsten og stressen også en mindskelse af konfrontationerne med familiemedlemmer, venner, sagsbehandlere, lærere og personaler på institutioner. Og konfrontationerne mellem mennesker med autisme og offentligt ansatte har fået stor opmærksomhed i de seneste år.

– Samfundet bruger meget store summer på konfrontationer og trusler, som akkumulerer sygemeldinger fra personaler og sagsbehandlere. Derfor er der også en økonomisk interesse i at få nedbragt antallet af konfrontationer, siger Bo Hejlskov Elvén.

Da vi taler sammen i forbindelse med tilblivelsen af denne artikel, kommer han eksempelvis lige fra et foredrag, hvor Beskæftigelsesministeriet har hyret ham til at tale om, hvordan man ved at mindske presset på eksempelvis mennesker med autisme kan nedsætte antallet af konfrontationerne, som deres

personalegrupper oplever. Psykologen ser en positiv udvikling inden for dette felt, hvor man i dag i højere grad er parat til at se på årsagerne til konfrontationerne, end man var tidligere.

### **Stressen kan mindskes**

Når vi taler stress og autisme, definerer Bo Hejlskov Elvén stress som belastninger. Mennesker med autisme har en hjerne, der modnes langsommere, og de har sværere ved at håndtere eksempelvis kommunikation, empati og det at danne overblik. Det gør, at de bliver udsat for rigtig mange belastninger/stresspåvirkninger i en ganske almindelig hverdag.

” – Mennesker med autisme er udsat for større belastninger i hverdagen. Ting, de har sværere ved at håndtere. ”

– De er ofte tættere på grænsen for, hvad man kan tåle af belastninger, simpelthen fordi deres evne til at indgå i verden er ringere, siger Bo Hejlskov Elvén.

Det bliver indimellem sagt og skrevet, at stress er et grundvilkår for mennesker med autisme.

Den formulering bryder psykologen sig dog ikke rigtig om, for stressen kan mindskes, hvis man vil det, og det er præcis, hvad han har som fokus i hele sit virke som psykolog.

– Når belastningen er for høj, handler det jo om, at belastningen ikke passer med det, man kan klare, siger Bo Hejlskov Elvén.

Derfor kan løsningerne handle om at skabe mindre miljøer, mere struktur og give den enkelte en større selvforståelse, så han/hun kan sige fra, inden belastningen bliver alt for voldsom. For dem, der ikke er i stand til selv at lære at sige til og fra, kan det være personalet omkring dem, der skal blive bedre til at aflæse tegnene på, at nu er man ved at nå sin grænse.

– Heldigvis går man i både Danmark og Sverige mere og mere væk fra den pædagogik, der handler om at presse eleverne til at lære. I dag ved man, at man får meget bedre resultater i et kompenserende miljø, hvor man sænker stressen, så eleven har overskud til at lære, siger Bo Hejlskov Elvén.

### **DK og Sverige**

Stress og belastninger er i den grad blevet aktuelle i Danmark, hvor man inkluderer flere og flere børn og unge med autisme i daginstitutioner og folkeskoler.

Er der en forskel mellem Danmark og Sverige, når vi taler om inklusion? spørger undertegnede Bo Hejlskov Elvén, som jo har et indgående kendskab til praksis i begge lande.

– Ja, der er store forskelle, siger psykologen. Han forklarer, at man i Sverige på grund af landets størrelse har en tradition for at inkludere alle børn i folkeskolerne. Man bor simpelthen så spredt i hvert fald uden for de store byer, at eventuelle specialskoler ville komme til at ligge meget langt fra hjemmene. Her de senere år har man set nogle private specialskoler dukke op i de allerstørste byer, men i andre byområder som eksempelvis Jønkøbing og Nossebro, hvor man tidligere faktisk har haft nogle specialtilbud, inkluderer man nu børnene i folkeskolerne.

– Der er nogle fantastisk gode eksempler på, at inklusion kan fungere, hvis man bruger de nødvendige ressourcer. Man skal absolut ikke vælge inklusion for at spare – det går galt, for der er stadig brug for faguddannet personale samtidig med, at alle andre personaler skal have viden om autisme, siger Bo Hejlskov Elvén.

### **Miraklet i Nossebro**

Han fremhæver eksempler som ”Miraklet i Nossebro”, som det ligefrem er blevet kaldt. Her skabte man et miljø, som betød, at børn og unge med autisme klarede sig fuldt ud lige så godt fagligt som de øvrige elever. Det gjorde man blandt andet med hjælp fra tre specialpædagoger, som arbejdede halv tid med børnene og halv tid med supervision af underviserne for netop at skabe mindre stress og mere plads til indlæring.

Et andet eksempel på, at inklusionen kan lykkes, hvis man bruger specialpædagogerne til at reducere belastningerne og dermed stressen, er Jønkøbing. Her gjorde man ifølge Bo Hejlskov Elvén det, at man nedlagde en specialskole, men ansatte alle lærerne i et team. Er der i dag et inkluderet barn, der ikke trives på en folkeskole i Jønkøbing, kommer der én fra teamet ud og følger barnet i en måned. Vedkommende giver derefter sine bud på, hvordan man kan fjerne belastninger fra barnet, så det kan koncentrere sig om indlæringen og slappe mere af.

– Hvis det fungerer, synes jeg absolut, at inklusion er det bedste, men det kræver blandt andet, at skolerne er fysisk indrettet til inklusion med mindre klasser, rum man kan trække sig tilbage i, skolegårde med ro, mulighed for hygge og eksempelvis en anden måde at tackle badning på i forhold til gymnastik. Og så kræver det ikke mindst personale, der er uddannet til at mind-



ske belastningerne for børn med autisme. Det er ikke bare noget, man gør, men det kan lade sig gøre, siger Bo Hejlskov Elvén.

### Magtanvendelse

Magtanvendelse som eksempelvis fastholdelse er ifølge Bo Hejlskov Elvén noget af det, der stresser mennesker med autisme allermest, her er der tæt på garanti for en kortisolrutsjetur. Og netop når det gælder magtanvendelse, ser han en forskel mellem kulturerne i Danmark og Sverige.

– I Danmark er der retningslinjer for, hvornår og hvordan man må anvende magt på eksempelvis opholdssteder, hvor der ofte kan være unge med autisme. I Sverige er det aldrig tilladt at anvende magt sådanne steder, fortæller han.

Han oplever heldigvis, at der i disse år også i Danmark sker en bevidst mindskelse af denne magtanvendelse, men sager som blandt andet Solhaven er et af de seneste eksempler på, at det stadig foregår.

– Der har været en skillelinje mellem specialpædagerne og socialpædagerne. Blandt socialpædagerne i Danmark har der været en kultur, der stammer tilbage til 1970'erne, hvor magtanvendelse var accepteret som et nødvendigt redskab over for denne gruppe af unge. Mange med Aspergers syndrom har været placeret på socialpædagogiske opholdssteder med den form for pædagogik, siger psykologen.

Men der er også områder, hvor Danmark ifølge psykologen er foran Sverige, når vi taler autisme og belastninger.

– Danmark er meget længere fremme, når det gælder store institutioner som eksempelvis landsbyen Sølund

ved Skanderborg. Her gøres et fantastisk og fagligt højt kvalificeret arbejde. I Sverige har man tradition for, at disse institutioner skal være små, og derfor er det ofte svært at holde det høje faglige niveau, siger han.

### På vej

Og netop videreuddannelse og høj faglighed er ifølge Bo Hejlskov Elvén helt afgørende, når det handler om at mindske stressen/belastningen for mennesker med autisme. Ifølge ham påbegyndte Danmark en lang rejse i den rigtige retning på dette felt i 2005.

– Da hev Videnscenter for Autismen nemlig engelske Studio III til Danmark, og PsykologCompagniet, som jeg dengang var en del af, var med til at udbrede tanker fra Studio III og Atlass. Det handler netop om at mindske belastningerne og skabe plads til at være sig selv for det enkelte menneske med autisme.

Lige med undtagelse af psykiatrien, hvor magtanvendelse stadig ses som en nødvendighed, oplever Bo Hejlskov Elvén absolut, at vi i hvert fald i de sidste 10 år og måske længere har været på vej i den rigtige retning i både Danmark og Sverige.

– Vi bevæger os imod øget delagtighed og lighed med fokus på menneskerettighederne. Og jeg er sikker på, at det fortsætter, for vi kan jo se, at det giver resultater. Der er flere eksempler på institutioner, hvor man har arbejdet målrettet på at mindske magtanvendelse ved blandt andet at mindske stressen og med meget fine resultater til gavn for både brugere, personale og samfundsøkonomien, siger psykologen.



FOTO: Hanne Veje

### HVIS DU VIL VIDE MERE

Psykolog Bo Hejlskov Elvén samarbejder med Atlass og Studie III om at udvikle metoder i forbindelse med håndtering af autisme og belastninger/stress.

Se evt. [www.atlassautism.com](http://www.atlassautism.com) og [www.sikon.dk](http://www.sikon.dk).

# Mindre stressede forældre og personaler

I AARHUS HAR EN INSTITUTION OG EN SPECIALSKOLE FÅET INNOVATIONSPENGE. DE SKAL ARBEJDE MED STRESSREDUKTION HOS PERSONALE OG FORÆLDRE TIL BØRN MED AUTISME, OG DET KOMMER I SIDSTE ENDE BØRNENE TIL GODE.



Af journalist Merete Rømer Engel

Ruth Lehm er uddannet socialpædagog. Hun har arbejdet med mennesker med autisme i 25 år og er i dag chef for de sociale tilbud til børn og unge med handicap (herunder autisme) i Aarhus Kommune. Hun og kollegerne på døgn- og afdækningsinstitutionen Heimdal og Langagerskolen fik i 2013 685.000 kr. fra kommunens innovationspulje til et projekt om stressreduktion med fokus på personale og forældre.

– Vi arbejder ud fra organisationen Atlass' tanker om at prøve at forstå mennesker med autisme og få pillet stressen ud af deres hverdag. Det handler i dette projekt om at se på, hvordan vores egen stress som personale og forældre påvirker børn og unge med autisme. Hun refererer til undersøgelser i England, der har vist, at 80 % af alle konfrontationer er startet af eller forværret af personale eller forældre. Det sker ikke af ond vilje, men simpelthen fordi de selv bliver stressede, når deres grænser overskrides. Flere undersøgelser viser desuden, at forældre og personale til børn og unge med autisme har et højere stressniveau end befolkningen generelt.

## Stressprofiler som værktøj

Det, man har gjort i projektet, er, at man dels ude i institutionerne og dels i fem forsøgsfamilier har lavet stressprofiler af børn og unge med autisme samt af forældre og personaler. På den måde forsøger man at arbejde bevidst med ikke at overskride børnenes græn-

ser, ligesom man som personaler eller forældre skal kunne mærke sine egne grænser, sige fra og også have pligt til at gøre kolleger opmærksomme på, at de er ved at bevæge sig ud ad en forkert tangent.

– Både på institutionen og på skolen handler det om, at vi skal blive langt mere bevidste om, hvad der stresser os selv, børnene og kollegerne. Vi skal som personaler tage ansvar i stedet for, som det ofte er sket tidligere, at lægge ansvaret over på børnene: "Det var ham, der begyndte at kaste med ting eller råbe højt." Ja, men det er os, der som voksne har ansvaret for, at situationen ikke eskalerer eller, allerbedst, slet ikke opstår, siger Ruth Lehm.

Hun oplever, at den nye tænkning giver en helt anden måde at tale til hinanden på internt i personalegruppen.

– Hvis en af mine medarbejdere kan mærke på mig, at jeg er ved at køre op, så skal vedkommende nu foreslå mig at gå en tur og overlade situationen til en anden, forklarer chefen for de sociale tilbud i Aarhus.

Det har været en stor udfordring for personalet og er det stadig, for det kræver jo, som Ruth Lehm siger, at man tør konfrontere hinanden og sige: "Jeg synes faktisk, du er med til at stresser den her situation op, skal jeg ikke tage over?"

## Det enkelte menneskes behov

Ligesom det er forskelligt, hvad der stresser det enkelte menneske med autisme, så er det også

meget forskelligt, hvad der stresser personalet, hvilket har været lidt af en øjenåbner for Ruth Lehm. 80 personer, som består af socialpædagoger og lærere på døgninstitutionerne, er i gang med kursusforløbet.

– Det handler et langt stykke hen ad vejen om, at vi er mennesker alle sammen. Vi skal tage os selv alvorligt, mærke vores grænser og sige fra, siger Ruth Lehm.

I projektet har man også set meget nuanceret på det enkelte barn, dels i arbejdet med at skabe deres stressprofiler, men også for at finde ud af, hvilke aktiviteter der afstresser dem.

– Vi er kommet frem til, at nogle af børnene faktisk har brug for færre aktiviteter, end de har i dag, ligesom nogle har brug for mindre struktur skabt af os. De slapper mere af, når de selv har kontrollen. Andre igen har brug for mere fysisk aktivitet. De skal have pulsen op. Dermed afbrænder de noget af det kortisoloverskud, som de ofte har på grund af almen stress, samtidig med at der udskilles endorfiner, som jo giver en lykkefølelse, forklarer Ruth Lehm.

### Pulsmåler

Nogle af børnene og de unge med autisme har haft svært ved selv at give udtryk for, hvornår de bliver stressede. Her har man for enkeltes vedkommende forsøgt sig med en pulsmåler.

– Ofte kan vi som personaler jo se tegn på, at de er ved at blive stressede – for eksempel ved, at de knytter

hænderne, får tics ved øjnene eller lignende, men det er ikke altid, vi kan se tegnene, før det eksploderer; derfor kan pulsmålerne være en fordel, siger Ruth Lehm.

Med en pulsmåler kan både personalet, men også barnet selv, direkte aflæse, hvornår barnet er på vej op i det røde felt.

– Enkelte af børnene har selv været interesserede i at prøve at bruge pulsmåleren. Det er selvfølgelig helt frivilligt og ikke noget, de skal gå rundt med i længere tid, men det hjælper dem til at lære sig selv at kende, og selvforståelsen er meget vigtig i forbindelse med stressreduktion. Hvis man kender sine egne grænser, kan man måske på længere sigt lære at sige fra i tide, siger Ruth Lehm.

Også de fem familier, der deltager i projektet, er spændte på udbyttet, men den del af arbejdet er først lige påbegyndt, så det er for tidligt at komme med resultater. Man har dog tidligere med stor succes arbejdet med netop Atlass-metoden omkring stressreduktion i familier, og det har netop givet familiemedlemmerne nogle meget anvendelige redskaber til at gøre hverdagen mindre stressfyldt.

– Det er en stor fordel, at man også i familien kender hinandens grænser og ved, hvor det kan gøre en forskel i forhold til stemningen, hvis man lige går ind og tager over eller bliver afløst, og at der er en fælles forståelse af, at det er ok at tage over.

### Magtanvendelse på retur

Ruth Lehm ser, ligesom psykolog Bo Hejlskov Elvén gjorde det i den foregående artikel, en tydelig tendens til, at man i Danmark bevæger sig hen imod mindre og mindre magtanvendelse og større og større forståelse for det enkelte individ.

– Vi har nok i Danmark haft en tendens til systemmagt. Altså systemet har altid ret. Hvis der er en regel om, at alle skal ud i frikvarteret, så gælder det også barnet med autisme. Der tror jeg, vi er ved at bløde op, siger hun.

Ruth Lehm giver også Bo Hejlskov ret i, at der har fundet en del magtanvendelse sted på institutionerne i Danmark for år tilbage, men hun mener, at det har ændret sig meget, efter at personale og ledere er blevet videreuddannet af blandt andre folkene bag Studio III og Atlass.

– Det er blevet muligt at forestille sig andre muligheder. Vi har her hos os sat det som mål kun at have magtanvendelse, når vi på ingen måder kan undgå det, siger chefen for de sociale tilbud til handicappede børn og unge i Aarhus Kommune, Ruth Lehm.



# Sommerferie for **enlige forsørgere** med børn med autisme

**DEN 26. JULI TIL 2. AUGUST 2014, HELSINGØR**



## **HAR I LYST TIL EN ANDERLEDES SOMMERFERIE?**

**Betingelser:** Det er Landsforeningen Autisme, der er arrangør af sommerferien, og Arbejdsmarkedets Feriefond, der bevilliger størstedelen af midlerne. Det betyder, at det kun er deltagere, der lever af kontanthjælp eller med lønninger på kontanthjælpsniveau, som kan deltage. Man skal være medlem af Landsforeningen Autisme.

**Hvordan søger man? Ansøgningsfrist? Hvor?** Disse og mange flere spørgsmål kan du læse mere om i Autismebladet - nummer 4, som udkommer 28. april 2014.





Hos Spektrum finder du bøger, hjælpemidler og andet som vedrører Autisme, Aspergers, ADHD, Udviklingsforstyrrelser m.v.



**SPEKTRUM**   
Learning for life

se mere og køb på  
[www.spektrumshop.dk](http://www.spektrumshop.dk)





# Løb for vores fælles sag...

Landsforeningen Autisme markerer den Internationale Autismedag den 2. april 2014 med et stort stafetløb, som organiseres af Autisme Center Vestsjælland. Løbet strækker sig over hele landet, og vi opfordrer derfor alle til at deltage, så vi kan få skabt opmærksomhed og øge interessen i medierne omkring autismedagen og sagen.

Løbet er for lokale kredse og for enkeltpersoner, og I bestemmer selv jeres løberute; det eneste, I skal gøre, er at sende en mail til [tilmelding@stofanet.dk](mailto:tilmelding@stofanet.dk) med følgende oplysninger: Navn, telefonnummer, antal kilometer du/I vil løbe, og hvor i landet I løber. Send en kort rutebeskrivelse, så vi kan registrere jeres rute. Hvis I ønsker at cykle, gå, køre på rulleskøjter eller løbehjul, så er det bestemt også en mulighed. Tilmelding skal ske senest den 15. marts 2014.

Hvis I ønsker at deltage i løbet som kreds, kan I lave én eller flere løberuter med forskellige distancer. Det er hyggeligst, at alle lokale løberuter slutter det samme sted med mulighed for at få en lille forfriskning og en hyggelig snak, når løbet er slut.

Formålet med løbet er at skabe opmærksomhed om - og indsamle penge til - udredning af voksne med autisme, samt naturligvis at markere den Internationale Autismedag. I det offentlige system er der ikke diagnosticeringsmuligheder for voksne, hvilket gør det svært

for voksne at få hjælp til udredning og diagnosticering. En privat udredning er forbundet med store økonomiske omkostninger, som mange voksne ikke kan betale; de får derfor ikke den udredning, der kan udløse basal og helt nødvendig hjælp.

For dem, der løber langt eller løber i nærheden af Høje Taastrup, vil der være en reception i Landsforeningen Autismes lokaler, Handicaporganisationernes Hus, Blekinge Boulevard 2, Høje Taastrup, hvor vi mellem kl. 14.00-16.00 byder på forfriskninger samt mulighed for at kigge i det nye Madmagasin. Der vil være lotteri med mulighed for at vinde nogle flotte præmier. Alle, der har lyst til at deltage i receptionen, kan lægge deres løberute, så den ender ved Landsforeningen Autisme. Vi håber på en rigtig god Autismedag med fokus på autisme og udredning af voksne.

**Tag løbeskoene på, og vær med til at fejre den Internationale Autismedag.**



# Udlejning af **sommerhus** på Nordlangeland

Som medlem af Landsforeningen Autisme har du mulighed for at leje et dejligt sommerhus på Nordlangeland. Sommerhuset er på 111 m<sup>2</sup> beboelse, 14 m<sup>2</sup> overdækket terrasse. Huset er helårsisoleret, elradiator og brændeovn. Stor ugenert grund og ca. 400 m til børnevenlig strand.

**Indretning:** Stor opholdsstue, veludstyret køkken – også opvaskemaskine. 10 sovepladser fordelt på 3 værelser. 2 badeværelser med vaskemaskine og tørretumbler.

**Sådan lejer du:** Gå ind på [www.autismefyn.dk](http://www.autismefyn.dk), hvor du kan se billeder, finde priser og kontaktinformation for reservation..

**WWW.AUTISMEFYN.DK**

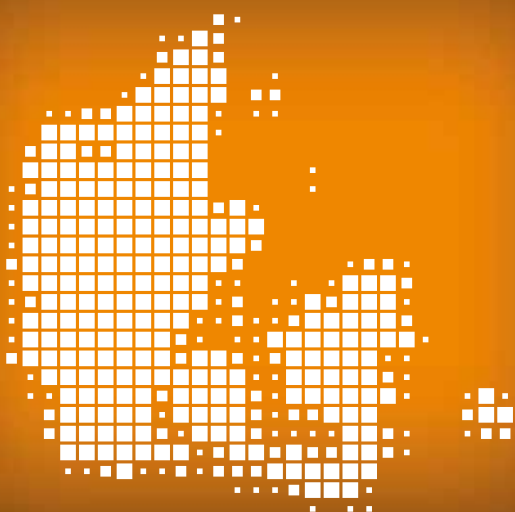
## Tank billigt og støt Landsforeningen Autisme



Få et OK Benzinkort med en sponsoraftale, så støtter du Landsforeningen Autisme med 6 øre, hver gang du tanker benzin eller diesel. Når du har tanket 500 liter, får Landsforeningen Autisme en ekstra bonus. Det koster dig ikke ekstra - OK betaler hele beløbet. Har du et OK Benzinkort i forvejen, kan du også få det tilknyttet en sponsoraftale.

Bestil et OK Benzinkort med sponsoraftale på [www.ok.dk](http://www.ok.dk).

**www.ok.dk**



#### **KREDS BORNHOLM**

Formand:

Karin Jaque ..... Tlf. 56 96 42 48

E-mail: karin@jaque.dk

#### **KREDS FYN**

Formand:

Else Worm Jørgensen ..... Tlf. 29 88 87 98

E-mail: elseworm@gmail.com

#### **AUTISMEFELAGIÐ/KREDS FÆRØERNE**

Formand:

Jørmund Foldbo ..... Tlf. +298 50 90 31

#### **KREDS KØBENHAVN/FREDERIKSBERG**

Formand:

Tine Heerup ..... Tlf. 33 11 46 71

E-mail: tine.heerup@gmail.com

#### **KREDS MIDTVEST**

Formand:

Søren Dalgaard ..... Tlf. 53 11 31 45

E-mail: sbd54@youmail.dk

#### **KREDS NORDJYLLAND**

Formand:

Jørn Poulsen ..... Tlf. 98 15 32 42

Kontakt telefon: ..... Tlf. 30 25 92 10

E-mail: jp@autismenord.dk

#### **KREDS NORDSJÆLLAND**

Formand:

Allan Jensen ..... Tlf. 60 95 16 77

E-mail: allanjensen51@hotmail.com

#### **KREDS RIBE**

Kontaktperson:

Hanne Schroll Kristensen ..... Tlf. 75 45 19 05

E-mail: h.c.kristensen@youmail.dk

#### **KREDS ROSKILDE**

Formand:

Uffe Mohrsen ..... Tlf. 43 90 19 56

E-mail: gul-mohrsen@mail.dk

## BORNHOLM

### Generalforsamling

**Onsdag den 26. februar 2014, kl. 17.00**

Ordinær generalforsamling på Bornholms Højskole, Almindingsvej 35, 3720 Åkirkeby.

Selve generalforsamlingen afholdes fra kl. 17.00-18.00 i auditoriet. Dagsorden ifølge vedtægterne. Landsformand Heidi Thamestrup deltager på generalforsamlingen og kommer med et kort oplæg om inklusion. Efter generalforsamlingen er kredsforeningen vært ved spisning.

*Tilmelding af hensyn til traktementet senest tirsdag den 18. februar til formanden karin@jaque.dk.*

**Sæt allerede nu kryds i kalenderen!**

### Foredrag om Pigeprojektet i Aarhus

**Torsdag den 20. marts 2014**

Heidi Thamestrup kommer til Bornholm og holder et foredrag om Pigeprojektet i Aarhus.

*Tid og sted vil blive annonceret senere.*

## FYN

### Generalforsamling

**Mandag den 10. marts, kl. 19.00-21.30**

Dagsorden ifølge vedtægterne. Herefter vises filmen "En anderledes dreng", som er en helt ny dansk film om en ung mand med autisme.

### Udslusningsmesse

**Lørdag den 5. april, kl. 10.00-16.00**

En dag med masser af inspiration til, hvilke muligheder der er på Fyn, når man afslutter folkeskolen. Omhandler både botilbud, uddannelse og beskæftigelse. Der vil også være forskellige foredrag hele dagen.

# Kredsene

## AKTIVITETER

### Foredrag med psykolog Rikke Vedel Brix

**Onsdag den 7. maj, kl. 19.00-21.30**

”Udfordringer i familier med barn/ung med autisme.  
Hvad gør det ved os?”

Øvrige oplysninger om tilmelding og adresse m.m.  
finder du på hjemmesiden [www.autismefyn.dk](http://www.autismefyn.dk).  
Husk i øvrigt at tilmelde dig vores nyhedsbrev samme  
sted, så får du remindere og opdateringer på, hvad der  
sker i kredsen.

## KØBENHAVN/ FREDERIKSBERG

### Generalforsamling

**Tirsdag den 4. marts, kl. 19.00-21.00**

Der indkaldes til generalforsamling i kredsen på  
Dagbehandlingsskolen Isbryderen, Artillerivej 90,  
4. sal, 2300 København S.

*Nærmere oplysninger med dagsorden  
udsendes snarest.*

## MIDTVEST

### Søskende/bedsteforældrekursus

**Lørdag den 1. marts 2014, kl. 9.30-16.00**

Se indbydelse og program på hjemmesiden.

### Generalforsamling

**Onsdag den 12. marts 2014, kl. 19.30-21.30**

Dagsorden efter vedtægterne. Oplæg ved skoleleder  
Susanne Nielsen, Åmoseskolen, Herning.

### Fejring af ”Den Internationale Autismedag ”

**Onsdag den 2. april, kl. 9.00-16.00**

Tema: Digitale løsninger til mennesker med autisme.

Hvis ikke andet er nævnt, foregår arrangementerne på  
Langvadbjerg, Ringkøbingvej 108 A, 7400 Herning og  
laves i samarbejde med Autismecenter Vest.

*Nærmere oplysninger om arrangementerne oplyses  
senere her på siderne, på vores hjemmeside [www.kreds-  
midtvest.dk](http://www.kreds-<br/>midtvest.dk) og i de invitationer, der sendes ud pr. mail.*

Husk at sende os en mailadresse, hvis du vil modtage  
post fra din kreds – eller hvis du skifter mailadresse.  
Skriv til [autismemidtvest@gmail.com](mailto:autismemidtvest@gmail.com). Vi omtaler så  
vidt muligt alle vore arrangementer her i bladet og  
udsender kun almindelig post til vores medlemmer,  
hvis man udtrykkeligt ønsker det.

*Ring til Jane Jensen på tlf. 53 11 31 49  
for nærmere information.*

## NORDJYLLAND

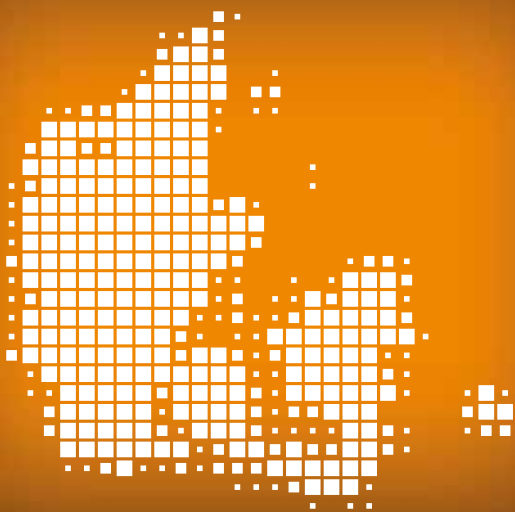
### Café-netværksaften

**Tirsdag den 18. marts, kl. 19.00-22.00**

Vejgaard bibliotek, Hadsundvej 35, 9000 Aalborg

Café-netværksaftenerne henvender sig til såvel nye  
som gamle medlemmer. Der vil være mulighed for at  
høre om Autismeforeningen og få råd og vejledning.

*Tilmeldingsfrist senest den 15. marts på  
[www.autismenord.dk](http://www.autismenord.dk) under arrangement, hvor  
I også kan læse mere information derom.*



#### **KREDS STORKØBENHAVN**

Formand:

Guri Spiegelhauer ..... Tlf. 28 18 19 74

E-mail: guri@autisme-storkbh.dk

#### **KREDS STORSTRØM**

Formand:

Michael Weyand ..... Tlf. 51 33 96 65

E-mail: mw@nakskov-gym.dk

AS-repr.:

Line Mackenhauer

Email: lima44@live.dk

#### **KREDS SØNDERJYLLAND**

Formand:

Bettina Østergaard ..... Tlf. 20 82 42 52

E-mail: kontaktlaks@gmail.com

#### **KREDS TREKANTEN**

Formand:

Dorte Schandorph Jensen ..... Tlf. 29 67 00 67

Email: dortesjens@mail.dk

#### **KREDS VESTSJÆLLAND**

Formand:

Helle Stærk Hansen

E-mail: helle@kejser-hansen.dk

#### **KREDS LIMFJORD**

Formand:

Peter K. H. Nielsen ..... Tlf. 20 74 66 08

E-mail: peter@pedersdal.dk

#### **KREDS ØSTJYLLAND**

Formand:

Marianne Banner ..... Tlf. 50 43 83 61

E-mail: marianne\_banner@yahoo.dk

AS-repr. voksne:

Jane Høllkvist ..... Tlf. 30 20 38 94

AS-repr. børn:

Elsebeth Svane ..... Tlf. 86 21 06 06

## **Generalforsamling**

**Onsdag den 26. marts, kl. 19.00-22.00**

**Kollegievejens Skole, Kollegievej 1, 9000 Aalborg**

Kredsen afholder generalforsamling med efterfølgende fremvisning af filmen "En anderledes dreng". Filmen omhandler drengen Alexander, der er autist. Vi følger Alexander, mens han bliver voksen og flytter hjemmefra. Filmen varer ca. 50 min.

*Tilmelding senest den 17. marts på [www.autismenord.dk](http://www.autismenord.dk) under arrangement. På hjemmesiden kan I også læse mere om generalforsamlingen og filmen.*

## **NORDSJÆLLAND**

### **Generalforsamling**

**Onsdag den 12. marts 2013, kl. 18.30-21.30**

Vi afholder vores årlige generalforsamling på CSU Egedammen, Skovledet 14, Hillerød, med besøg af vores nye landsformand Heidi Thamestrup. Vi byder på smørrebrød denne aften.

Dagsorden i henhold til vedtægter. I er meget velkomne til at indsende forslag og ideer, som I ønsker behandlet. Efter generalforsamlingen vil Heidi Thamestrup give et kort rids af aktuelle udfordringer og aktiviteter i Landsforeningen. Med ventelister, inklusion, reformer, nedskæringer i kommunerne og meget mere på den politiske og den pædagogiske front udfordres vi og fagfolk fra mange sider. Der vil være mulighed for at stille spørgsmål til vores landsformand.

*Tilmelding modtages senest den 6. marts 2014 på mail [autismetilmelding@gmail.com](mailto:autismetilmelding@gmail.com).*

**Kom og vær med og bak op om vores fælles sag.**

# Kredsene

## AKTIVITETER

### Film/café-aften

#### Onsdag den 2. april 2014, kl. 19.00-21.30

I anledning af FN's Internationale Autismedag inviterer foreningen til filmaften i Café Slotsbio, Frederikværksgade 11C, Hillerød. Arrangementet er gratis, og alle med interesse er velkomne. Unge/ voksne med autisme er også meget velkomne. Vi starter aftenen med at vise filmen "En andeledes dreng" - en dansk dokumentarfilm fra 2013. Filmen skildrer den spændende og til tider svære overgang mellem barn og voksen set igennem Alexanders øjne. En lidt anderledes dreng med autisme, som lige er fyldt 18 år, og som lige er flyttet hjemmefra. Her kæmper han med voksenlivet, som både indeholder arbejde med trivielle gøremål, hverdagens trummerum og en fodboldrejse til Barcelona med brormand. På rejsen til fodboldbyen bliver livets store spørgsmål udforsket mellem de to brødre. Ulrik Wivels film er en varm og præcis skildring af et liv med autisme, hvor orden og faste rammer er essentielle for den unge dreng. Men filmen sætter også et vigtigt fokus på, hvor besværligt det er at skabe en meningsfuld hverdag, når man ikke helt passer ind i normalitetens kasser og rammer. Vi slutter af med en snak/debat og hygge i caféen, hvor vi byder på kaffe/te og kage.

*Begrænset antal deltagere, derfor først til mølle.  
Tilmelding på mail [autismetilmelding@gmail.com](mailto:autismetilmelding@gmail.com)  
senest den 26. marts 2014.*

## STORKØBENHAVN VEST

### Foredrag om mindfulness

#### Onsdag den 5. marts 2014, kl. 17.30

Herlev Medborgerhus, Herlevgårdsvej 18, 2730 Herlev

Psykolog Mette Kyung fra Center for Autisme vil holde et oplæg om, hvad mindfulness er, og også give en smagsprøve på det. Kredsen er vært for en mindre forplejning i forbindelse med oplægget, og derfor kræves der tilmelding til oplægget om mindfulness.

*For billetbestilling følg link på hjemmesiden  
[www.autismeforening.dk](http://www.autismeforening.dk) under Kreds Storkøbenhavn.*

Bestilling skal ske senest den 27. februar 2014 kl. 10. Efter sidste frist er det IKKE muligt at købe billet.

### Generalforsamling

Kredsen afholder kl. 19 generalforsamling med dagsorden jf. vedtægterne. Det kræver ikke tilmelding, såfremt man kun ønsker at deltage i generalforsamlingen.

*Læs mere om arrangementet og generalforsamlingen på vores hjemmeside [www.autismeforening.dk](http://www.autismeforening.dk), vælg Kreds Storkøbenhavn Nord.*

## TREKANTEN

### En autisme diagnose og hvad så?

#### Onsdag den 26. februar, kl. 19.00-21.00

Aulaen, Skibet skole, Jennumvej 20, 7100 Vejle

Oplæg med BUP Konsulenterne, Lene Kjeldgaard og Lizette Bøgelund Dørr.

De er begge børne- og ungdomspsykiatriske sygeplejersker og ansat i børne- og ungdomspsykiatrisk ambulatorium, hvor de har særlig fokus på børn i aldersgruppen 4-14 år med diagnoser som ADHD, ADD, Autisme spektrumsforstyrrelser (Autisme og Aspergers syndrom), Tourette syndrom, OCD og Angst.

Deres oplæg tager udgangspunkt i nedenstående:

- Hvor henvender jeg mig, hvis jeg har brug for hjælp fra min kommune
- Hvad findes der af private tilbud
- Hvordan kommer vi i gang med den rette pædagogik, hjemme, i skole, i børnehaven eller i fritiden
- Hvor kan jeg møde andre forældre der har et barn med samme diagnose
- Hvad med søskende
- Links og henvisninger til relevante hjemmesider oplyses



## HOVEDBESTYRELSEN

Formand:

Heidi Thamestrup ..... Tlf. 26 20 16 58

Næstformænd:

Lars Grønlund ..... Tlf. 30 53 34 52

Peter K. H. Nielsen ..... Tlf. 20 74 66 08

Medlemmer:

Aage Sinkbæk ..... Tlf. 29 72 66 20

Allan Jensen ..... Tlf. 60 95 16 77

Bernd Weilbeck ..... Tlf. 98 38 94 62

Else Worm Jørgensen ..... Tlf. 29 88 87 98

Kari Overhalden ..... Tlf. 23 69 69 83

Kim Hansen ..... Tlf. 56 48 08 89

Kristina Kristensen ..... Tlf. 40 53 71 37

Tine Heerup ..... Tlf. 33 11 46 71

## SAMARBEJDSORGANISATION ASPERGERFORENINGEN

Formand:

Aage Sinkbæk ..... Tlf. 70 25 30 67

Træffetid er torsdag og

fredag kl. 10.00-12.00

E-mail: [asi@autismeforening.dk](mailto:asi@autismeforening.dk)

Aspergerforeningens netværksgrupper

---

Arrangementet er tiltænkt nye medlemmer  
– men alle er velkomne! Tilmelding til Kari Overhalden  
pr. mail [kari@tilmar.dk](mailto:kari@tilmar.dk) senest den 24. februar.  
Det er gratis at deltage.

## Husk generalforsamling

**Vi afholder generalforsamling  
tirsdag den 11. marts, kl. 19.00**

CSV, Solsikkevej 4, 7100 Vejle

Dagsorden iht. vedtægter. For flere oplysninger se:  
[www.autismeforeningen/Trekanten](http://www.autismeforeningen/Trekanten).

## Opfordring!

Vi kunne godt tænke os at nå de fleste af medlemmerne i Kreds Trekanten med vores nyhedsmail, men vi oplever desværre, at der er mange ugyldige e-mail adresser. Meld venligst ind til Jette Bennetzen, [kontor@autismeforening.dk](mailto:kontor@autismeforening.dk), hvis du har fået ny e-mail adresse.

## SØNDERJYLLAND

### Generalforsamling

**Torsdag den 27. februar, kl. 19.30**

Skolevænget 33, Åbenrå.

### Autisme-messe 2014

**Lørdag den 29. marts, kl. 10-15**

Nyboder 25, Toftlund

Messen byder på:

- Foredrag/oplæg
- Stande fra virksomheder, skoler, institutioner, foreninger m.fl.
- Film
- Stort bogsalg
- Børnepasning
- 5 minutters gratis personlig vejledning



# Kredsenes

## AKTIVITETER

Følg med på vores hjemmeside [www.laks.skysite.dk](http://www.laks.skysite.dk) eller på facebook. Du kan også sende din mail til [kontaktlaks@gmail.com](mailto:kontaktlaks@gmail.com), så får du program mm. direkte i din indbakke.

### ØSTJYLLAND

#### Husk: Generalforsamling

**Tirsdag den 25. februar, kl. 18.00**, Vandresalen, Skovagervej 2, Indgang 32, 8240 Risskov

#### Udfordringer i samarbejdet med offentlige instanser

**Onsdag den 12. marts, kl. 18.30-21.00**

Sløjfen, Mødelokale 2 og 3, Evald Tangs Alle 45, 8370 Hadsten

*Bemærk datoen (tidligere oplyst forkert).*

Netværksgruppen for forældre til børn og unge i Favrskov Kommune arrangerer temaaften med Dorthe Hölck. Denne temaaften vil Dorthe indlede med at belyse nogle af de vigtigste elementer i den danske sociallovgivning. Hun vil give et lille indblik i, hvordan vores sociallovgivning har udviklet sig fra bistandsloven og frem til serviceloven – som anvendes i dag. Dette er en vigtig viden i samarbejdet med myndighederne i kommunen.

Herefter vil hun give os viden, som kan være brugbar i forhold til samarbejdet med de kommunale myndigheder. Hun deler ud af sine erfaringer fra sit samarbejde med familier og unge/voksne, der er afhængige af et godt samarbejde med de kommunale myndigheder. Et særligt fokus bliver overgange, når barnet fylder 18 og dermed i lovens forstand er voksen og myndig. Aftenen vil derfor være et miks af teori og mange eksempler fra praksis. Der vil naturligvis også være mulighed for, at vi kan stille spørgsmål til Dorthe.

Se mere om Dorthe på [www.dorthehoelck.dk](http://www.dorthehoelck.dk).

*Entré medlemmer: 50,- kr.*

*Entré ikke-medlemmer: 100,- kr.*

*Tilmelding senest mandag den 10. marts til Lene Lopdrup på mail [lop@decogroup.dk](mailto:lop@decogroup.dk).*

#### Grøn aften

**Tirsdag den 8. april 2014, kl. 19.00-21.30**

I Psykiatrisk Auditorium, indgang 30, Skovagervej 2, 8240 Risskov

Grøn aften er et arrangement, der henvender sig til forældre, som har fået diagnose på deres barn indenfor det seneste års tid.

- Introduktion til, hvad vores kreds kan tilbyde.
- Oplæg af Felix Munch om autistisk tænkning.
- Vi serverer kaffe/te og kage.

*Tilmelding til [info@autismeoj.dk](mailto:info@autismeoj.dk) senest dagen før.*

#### Opstart af nye netværksgrupper

Netværksgruppe i Aarhus for forældre til yngre børn (førskolealderen) med autisme.

Her kan du udveksle erfaringer med andre forældre og tale om de glæder og sorger, der følger med, når ens barn har autisme.

Interesserede kan henvende sig til Dorthe Rasmussen på [dorthehenriksen2@gmail.com](mailto:dorthehenriksen2@gmail.com).

*Læs mere om vores arrangementer m.m. på kredsens hjemmeside [www.autismeoj.dk](http://www.autismeoj.dk).*



Af Janni Pilgaard, mor til Aksel på 5 år med infantil autisme og ADHD og Eskild på 2 år uden diagnoser. Skriver om familielivet med et barn med autisme på bloggen [www.flikflakfamilie.dk](http://www.flikflakfamilie.dk)

## Det er en ganske særlig opgave på godt og ondt at have børn med autisme

Som mor til to drenge, hvoraf den ene har autisme, oplever jeg, at hverdagen til tider kan være krævende. For at få overskud til denne opgave har jeg brug for pauser ind imellem. For mig er det de pauser, der gør, at jeg har overskud til at tage en ekstra tørn i hverdagen. Jeg får overskud af:

**At gøre noget uden familien:** For mig er det i høj grad vigtigt at få nogle afbræk fra familielivet. Det kan være at mødes med veninder over en middag eller en kop kaffe. Det kan også bare være en time bag en lukket dør med et dameblad eller foran computeren. At være på arbejde eller at løbe en tur kan også være med til at give overskud hjemme, fordi jeg får tankerne helt væk fra familien og udfordringerne her. Tid og tanker væk fra familien er i det hele taget vigtigt for mig ind imellem, og det samme gælder min mand.

**Kærestetid:** Tid sammen som kærester er også utrolig vigtigt for os. Når vi er hjemme, har vi dog en tendens til altid at skulle ordne forskellige ting og får så ikke brugt tiden på at være sammen. Netop derfor forsøger vi med jævne mellemrum at tage væk sammen som f.eks. en overnatning på hotel, at tage ud og spise, tage til fest sammen eller bare nyde en times snak over morgenbordet, efter at børnene er afleveret i institution.

**Familieoplevelser:** Oplevelser sammen med børnene kan også give ekstra overskud. Det at gøre noget andet, end vi plejer. Problemet i vores familie er jo så desværre, at alting skal være godt planlagt og struktureret, og det kræver i sig selv lidt overskud. Men en tur i sommerhus, hvor rammerne er anderledes, eller en oplevelse alene med et af børnene kan også være med til at give ekstra overskud. Med Aksel kan en god oplevelse f.eks. være en tur på McDonalds, som han elsker, og derfor plejer det at gå rigtig godt. Med Eskild forsøger vi at gøre ting, som Aksel ikke kan eller har lyst til at

deltage i, som f.eks. sociale arrangementer, hvor vi ikke behøver at tage hensyn til Aksels autisme.

Det kan til tider virke håbløst at finde tid til og mulighed for at skabe åndehuller i et travlt familieliv. Det er dog en god idé at forsøge at skabe en struktur omkring, hvornår man har mulighed for en pause. På den måde har man noget at se frem til, når hverdagen trækker tænder ud. Måder at gøre dette på kunne være:

- *Find en god barnepige. Vi har en lærerstuderende, der har interesse i Aksels handicap. Man kan eventuelt ansøge kommunen om tilskud til lønnen, idet det ofte kræver en voksen ansvarlig person at tage sig af et barn med autisme.*
- *Få aflastning enten gennem familien, hvis det er muligt, eller ansøg kommunen om aflastning - enten i hjemmet, hos en aflastningsfamilie eller på en institution.*
- *Hvis det ikke er muligt med aflastning fra andre, kan man i stedet aftale at tage fridage eller fritimer på hverdage, hvor børnene er i institution og på den måde få noget voksentid.*
- *Hvis man er to forældre i familien, kan man aftale idspunkter, hvor den ene er børnefri, og tidspunkter, hvor man deler børnene op og dermed får noget kvalitetstid med ét barn ad gangen.*

Hvis ikke vi forældre passer på os selv og sørger for at gøre noget for os selv indimellem, har vi ikke overskud til den opgave, det er at støtte og hjælpe vores børn med at trives og udvikle sig. Så hvis du ikke allerede er god til at skabe åndehuller for dig selv, så sæt i gang.

# Landsforeningen Autismes sekretariat

Blekinge Boulevard 2, 2630 Taastrup  
Tlf. 70 25 30 65  
kontor@autismeforening.dk  
www.autismeforening.dk

## Åbningstider

Mandag, torsdag og fredag kl. 9.00-12.00 samt  
tirsdag kl. 16-19. Onsdag lukket.

## Formand Heidi Thamestrup

Tlf. 26 20 16 58  
formand@autismeforening.dk  
Arbejdsområder: ledelse, policy, redaktør medlemsblad,  
børn og unge, internationalt arbejde, DH's forretningsudvalg,  
Ankestyrelsen og Skolerådet

## Sekretariatschef Lars Grønlund

Næstformand i Landsforeningen Autisme  
Tlf. 30 53 34 52  
l-g@autismeforening.dk  
Arbejdsområder: IT, administration  
og SIKON konferenceseekretariat

## Økonomimedarbejder Lisbeth Haagen

Tlf. 31 71 05 81  
bogholder@autismeforening.dk  
Arbejdsområder: budget/regnskab,  
økonomistyring,  
personaleadministration

## Sekretariatsmedarbejder Jette Bennetzen

Tlf. 70 25 30 65  
kontor@autismeforening.dk  
Arbejdsområder: redaktionssekretær,  
medlemshenvendelser og webmaster

## Kontorassistent Nita Christensen

Tlf. 29 25 94 52  
omstilling@autismeforening.dk  
Arbejdsområder: assistance til kursus-sekretariatet  
og bogholderiet, medlemshåndtering

## Socialrådgiver Ulla Kjer

Tlf. 70 25 30 68  
social@autismeforening.dk  
Arbejdsområder: rådgivning, vejledning, artikler  
og foredrag

## Kursussektretær Lone Street Nielsen

Tlf. 20 57 63 30  
kursus@autismeforening.dk  
Arbejdsområder: kursussekretær, SIKON's kurser og konference

# Autisme og sprog



Forskningen i sprog hos børn med autisme laves primært med de børn, der har masser af sprog.

Af Cecilia Brynskov

De resultater, der kommer fra denne forskning, gør os ikke nødvendigvis klogere på de børn, der har forsinket eller intet sprog.

På Aarhus Universitet har vi lavet en undersøgelse af sproget hos 30 børn med autisme, som alle var mellem 4 og 6 år. Blandt disse børn så vi både børn med masser af sprog og børn med forsinket eller intet sprog. Her vil jeg beskrive nogle kendetegn hos børnene med forsinket eller intet sprog, som man ikke hører om så ofte, selvom kendetegnene faktisk er beskrevet tidligere i forskningslitteraturen.

For det første var der nogle af børnene med meget lidt sprog, der var relativt gode til at kommunikere. Dette er forskelligt fra børnene med alderssvarende sprog, hvor det som regel netop er det at kommunikere, der er mest vanskeligt. Fx kunne en 6-årig dreng, der ikke kunne sige et eneste ord, gøre sig relativt forståelig med ansigtsudtryk og fagter. Når han blev vist et billede af noget, og spurgt, hvad det var, "svarede" han med disse fagter og havde samtidig tydelig øjenkontakt for løbende at tjekke efter, om den, der testede ham, havde forstået, hvad han mente.

For det andet var der en del af børnene med forsinket sprog, der var bedre til at

forstå sprog end til selv at sige noget. Dette er også forskelligt fra børnene med alderssvarende sprog, hvor mønsteret typisk (men ikke altid) vender den anden vej.

For det tredje var der en del, der havde udtaleproblemer. I forskningslitteraturen om børnene med meget sprog er udtalen ofte beskrevet som særligt velfungerende. Dette er ikke tilfældet for børnene med forsinket sprog. Her har mange udtalevanskeligheder, nogle endda så massive, at det blokerer for deres muligheder for at udfolde sig sprogligt, til trods for en relativt god sprogforståelse. Fx havde en 5-årig dreng i vores undersøgelse så store udtalevanskeligheder, at de fleste af hans sætninger var helt uforståelige for os, der ikke kendte ham så godt. (Hans forældre har dog helt sikkert kunnet forstå ham lidt bedre, fordi de er vant til hans anderledes lyde).

Det er vigtigt at vide, at ikke alle børn med autisme har de samme slags sproglige vanskeligheder og styrker, men at en del tværtimod har nogle sproglige vanskeligheder og styrker, som mange vil opfatte som atypiske for børn med autisme. Dette er især vigtigt, for at man kan opspore autisme, og for at man kan give børnene den rigtige intervention.